

28.5.2007

Dnro 3281/4/05

Ratkaisija: Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Kaija Tanttinen-Laakkonen

KORVAUSHAKEMUKSEN KÄSITTELYAIKA POTILASVAKUUTUSKESKUKSESSA

1 KANTELU

Kantelija arvosteli 3.11.2005 päivätyssä kirjeessään Potilasvakuutuskeskuksen menettelyä korvaushakemuksensa käsittelyssä. Kantelijan mielestä päätöksen antaminen hakemukseen kesti Potilasvakuutuskeskuksessa kohtuuttoman kauan. Hän kertoi odottaneensa ansionmenetykskorvausta Potilasvakuutuskeskukselta 1.12.2002 alkaen. Lisäksi hän totesi kärsineensä kohtuuttomia veroseuraamuksia, kun ansionmenetykskorvauksia maksetaan kerralla takautuvasti usean vuoden ajalta.

---

3 RATKAISU

3.1 Tapahtumat

Kantelijan vahinkoilmoitus saapui Potilasvakuutuskeskukseen (silloiseen Potilasvakuutusyhdistykseen) 28.12.1994. Potilasvakuutuskeskus antoi asiassa myönteisen korvauspäätöksen 2.2.1995. Se teki ansionmenetykskorvauksesta ensimmäisen päätöksen 2.7.1997. Ansionmenetykskorvausta maksettiin sen mukaisesti heinäkuuhun 1999 saakka, jolloin kantelija meni töihin. Hän oli töissä vuoden 2000 loppuun, jolloin työnantaja irtisanoi hänet tuotannollisista ja taloudellisista syistä.

Kantelija haki syyskuussa 2000 uudelleen työeläkelainsäädännön mukaista työkyvyttömyyseläkettä. Kuntien eläkevakuutus myönsi hänelle 5.6.2001 osatyökyvyttömyyseläkkeen 1.1.2001–31.1.2002 väliselle ajalle. Kantelija oli tänä aikana myös työttömänä työnhakijana ja sai ansiosidonnaista päivärahaa työttömyyskassasta. Osatyökyvyttömyyseläke muutettiin 1.2.2002 alkaen täydeksi määräaikaiseksi työkyvyttömyyseläkkeeksi. Vuoden 2004 alusta kantelijalle myönnettiin täysi työkyvyttömyyseläke toistaiseksi. Lisäksi Kansaneläkelaitos ja Varma-Sampo maksoivat hänelle eläkkeen luonteisia korvauksia.

Potilasvakuutuskeskus antoi 22.8.2002 korvauspäätöksen, jolla maksettiin ansionmenetyskorvausta kahdelta kuntoutusjaksolta vuodelta 2000, osa-ansionmenetyskorvaus (eläke) vuodelta 2001 ja täysi ansionmenetyskorvaus 1.1.2002–30.11.2002. Sen jälkeisen työkyvyttömyyden määrittämiseksi Potilasvakuutuskeskus pyysi kantelijaa toimittamaan lääkärinlausunnon ja työeläkeyhtiön päätöksen eläkkeestä 1.12.2002 alkaen.

Kuntien eläkevakuutuksen päätös määräaikaisen työkyvyttömyyseläkkeen myöntämisestä 1.12.2002–31.12.2003 tehtiin 28.2.2003. Potilasvakuutuskeskus pyysi päätöksen ja sen perusteena olleet lääkärinlausunnot eläkeyhtiöltä. Potilasvakuutuskeskus sai päätöksen 16.4.2003.

Kuntien eläkevakuutus myönsi päätöksellään 16.1.2004 kantelijalle toistaiseksi maksettavan työkyvyttömyyseläkkeen 1.1.2004 alkaen. Potilasvakuutuskeskus sai päätöksestä tiedon todennäköisesti kevään 2004 aikana.

Potilasvakuutuskeskus teki 16.1.2006 korvauspäätöksen kantelijan ansionmenetyskorvauksesta 30.11.2002 jälkeiseltä ajalta. Päätöksen perusteella hänelle maksettiin eläketuloa vuosilta 2002–2006. Viivästyneille erille keskus maksoi potilasvahinkolain 10 a §:n mukaista korvauksen korotusta enimmillään 1.8.2003 lukien. Koska kantelija oli tuloverolain 112 §:n mukaan oikeutettu takautuvalta ajalta maksettavan korvauksen jaksottamiseen, Potilasvakuutuskeskus antoi korvauspäätöksessään hänelle ohjeet, miten toimia jaksotuksen saamiseksi.

3.2

Asian viipymiseen vaikuttaneet tekijät

Potilasvakuutuskeskuksen selvityksen mukaan keskuksen korvausyksikössä toiminta on järjestetty ryhmittäin. Korvausten maksamisesta huolehtii korvausryhmä, jossa alaryhmänä toimii eläkeryhmä. Eläkeryhmälle kuuluu työkyvyttömyys- ja perhe-eläkkeiden määrän selvittäminen ja korvauspäätöksen antaminen siitä. Eläkeryhmässä toimivien henkilöiden määrä on kasvanut vuodesta 1999 kolmesta viiteen, mutta tosiasiallinen vahvuus on työntekijöiden opinto- ja vuorotteluvapaista, yhdestä pitkästä sairauslomasta ja kahdesta irtisanoutumisesta johtuen suurimman osan ajasta ollut yksi tai kaksi työntekijää pienempi. Potilasvakuutuskeskuksen selvityksen mukaan perehdytysaika eläkeryhmän tehtäviin on pitkä eikä poissaoloja tämän vuoksi ole käytännössä ollut mahdollista ainakaan lyhyellä aikavälillä paikata siirroilla tai lisärekrytoinneilla. Uusien työntekijöiden koulutus sitoo myös muita ryhmän jäseniä. Työtä ovat hidastaneet myös henkilövaihdosten vuoksi tehdyt keskeneräisten asioiden siirrot käsittelijältä toiselle.

Selvityksen mukaan on kiistatonta, että kantelijan korvausasian käsittely kesti 1.12.2002 jälkeen poikkeuksellisen kauan.

Potilasvakuutuskeskuksen selvityksen mukaan viive johtui lähinnä eläkeryhmän työtilanteen ruuhkautumisesta edellä kerrotuista syistä. Kantelijan asiaa aiemmin käsitellyt työntekijä irtisanoutui keväällä 2004 ja

hänellä käsittelyssä olleet asiat jouduttiin siirtämään muille käsittelijöille. Vuonna 2005 kantelijan asiaa käsitellyt korvauskäsittelijä oli pitkällä sairauslomalla. Koska sairausloman lopullinen kesto oli epäselvä, vahinkotapausten siirtoon muille käsittelijöille ei ryhdytty, vaan eläkeryhmän muut työntekijät tekivät mahdollisuuksien mukaan jossain määrin sairauslomalla olleen korvauskäsittelijän vastuulle kuuluvia asioita.

Selvityksen mukaan vuodesta 2004 eläkeryhmän toiminnan tukemiseen on pystytty panostamaan aikaisempaa enemmän. Vuonna 2005 ryhmän toimintaa vahvistettiin nimittämällä yksi korvauskäsittelijöistä korvausasiiantuntijaksi. Hänen keskeisenä tehtävänä on ryhmän työtilanteen seuranta. Nytemmin työtilanteen kehitystä seurataan säännöllisesti laadittavilla raporteilla, jotka käsitellään myös korvausyksikön ohjausryhmässä. Nykyisin suurin osa eläkeryhmään tulevista asioista voidaan käsitellä noin puolessa vuodessa.

3.3

Kannanotto

Oikeusohjeet

Perustuslain 109 §:n mukaan eduskunnan oikeusasiamiehen tulee valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa.

Potilasvakuutuskeskus ei ole viranomainen eikä julkisyhteisö, eivätkä sen työntekijät toimi virkavastuulla. Lakisääteisen potilasvahinkovakuutuksen hoitamista pidetään kuitenkin julkisena tehtävänä, joten Potilasvakuutuskeskuksen toiminta kuuluu tältä osin oikeusasiamiehen valvontaan.

Lakisääteistä potilasvakuutusta hoitaessaan Potilasvakuutuskeskus edustaa perustuslain 22 §:ssä tarkoitettua julkista valtaa. Näin ollen se on omalta osaltaan velvollinen turvaamaan perusoikeuksien toteutumisen. Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa.

Potilasvahinkolain 10 a §:n mukaan Potilasvakuutuskeskuksen on potilasvahinkolain mukaisen korvauksen viivästyessä maksettava viivästynyt korvaus korotettuna. Korvauksen korotus lasketaan viivästysajan jokaiselta päivältä. Sitä ei kuitenkaan lasketa kolmelta kuukaudelta sen kalenterikuukauden päättymisestä, jona vahinkoa kärsinyt on esittänyt Potilasvakuutuskeskukselle vaatimuksensa sekä korvauksen perustetta että määrää koskevan sellaisen selvityksen kuin häneltä kohtuudella voidaan edellyttää ottaen huomioon myös keskuksen mahdollisuudet hankkia selvitys.

Tuloverolain 112 §:ssä säädetään eläketulon jaksottamisesta. Jos verovuonna saatu lakisääteiseen eläketurvaan perustuva vähintään 500 euron suuruisen eläketulo kohdistuu vähintään kolmen kuukauden ajalta verovuotta

edeltäneeseen aikaan, eläketulo jaksotetaan verovelvollisen vaatimuksesta sen vuoden ansiotuloksi, johon eläke kohdistuu. Jos edellä tarkoitettu kerralla saatu eläketulo kohdistuu useampaan vuoteen kuin verovuoteen ja kahteen verovuotta edeltäneeseen vuoteen, se jaksotetaan kolmeksi yhtä suureksi eräksi verovuodelle ja kahdelle sitä edeltäneelle vuodelle. Koko eläketulolle tällä tavoin laskettu vero maksuunpannaan sen vuoden verona, jona tulo on saatu.

Kantelijan korvausasian käsittelyaika

Selvityksen mukaan Potilasvakuutuskeskus sai kantelijan ansionmenetyskorvausta (ajalle 1.12.2002–31.12.2003) varten tarvitsemansa selvityksen 16.4.2003. Keskus sai tiedon 16.1.2004 tehdystä eläkelaitoksen päätöksestä ja sen perusteina olleista lääkärintlausunnoista todennäköisesti kevään 2004 aikana.

Potilasvakuutuskeskus teki 16.1.2006 korvauspäätöksen kantelijan ansionmenetyskorvauksesta ajalta 1.12.2002–20.1.2006. Päätös tehtiin noin 2 vuotta 9 kuukautta sen jälkeen, kun korvauspäätös ajalta 1.12.2002–31.12.2003 olisi voitu tehdä ja vajaa 2 vuotta sen jälkeen, kun korvauspäätös vuodesta 2004 lukien olisi voitu tehdä. Potilasvahinkolain 10 a §:n nojalla Potilasvakuutuskeskus maksoi korvauksen korotusta enimmillään 1.8.2003 lukien eli siitä alkaen, kun kolme kuukautta oli kulunut sen kuukauden päättymisestä, jona se sai tarvitsemansa selvityksen.

Asiakirjoista käytettävissä olevan selvityksen perusteella katson, että kantelijan ansionmenetyskorvausta koskevan asian käsittely Potilasvakuutuskeskuksessa kesti kohtuuttoman kauan. Potilasvakuutuskeskus ei käsitellyt kantelijan korvausasiaa perustuslain 21 §:ssä edellytetyllä tavalla ilman aiheetonta viivytystä.

Asian käsittelyn viipymisen syiksi Potilasvakuutuskeskus on ilmoittanut puutteet henkilöresursseissa ja henkilöstön vaihtumisen. Laillisuusvalvontakäytännössä on vanhastaan katsottu, että organisaatioon tai resursseihin liittyvillä seikoilla ei lähtökohtaisesti voida perustella poikkeamista siitä, mitä perustuslain 21 §:n säännös asian viivytyksettömältä käsittelyltä edellyttää. Julkisen vallan tulee turvata perusoikeuksien toteutuminen: Potilasvakuutuskeskuksella on velvollisuus organisoida nyt kysymyksessä olevien asioiden käsittely siten, että ne voidaan käsitellä ilman aiheetonta viivytystä. Tällaisiin toimenpiteisiin näytetään Potilasvakuutuskeskuksessa edellä kohdassa 3.2 esitetyn mukaisesti jo ryhdytyinkin.

4

TOIMENPITEET

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 10 §:n 1 momentin nojalla annan Potilasvakuutuskeskukselle huomautuksen vastaisen varalle edellä kohdassa 3.3 selostetusta lainvastaisesta menettelystä. Tässä tarkoituksessa lähetän sille jäljennöksen tästä päätöksestäni.